

СВІТ ДІАНИ АРБУС: МОДЕЛЬ ПСИХОЛОГІЧНОГО ПОРТРЕТУ ВИДАТНОГО МИТЦЯ

Самошук Оксана Петрівна¹

¹ Науковий кореспондент лабораторії психології творчості Інституту психології імені Г.С. Костюка
Національної академії педагогічних наук України, м. Київ (Україна)
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-4152-632X>

UDC: 159.99

АНОТАЦІЯ

З метою подальшого відкриття психологічних механізмів творчого процесу Діани Арбус, у статті представлені перш за все ті проміжні результати дослідження, які стосуються факторів впливу зовнішніх аспектів на становлення особистості митця. За допомогою проаналізованої великої кількості інформації з біографій та автобіографій Діани Арбус були встановлені особливості впливу глобальних соціальних процесів, а також близького соціального оточення та інших зовнішніх факторів на особистість фотографині та її творчість. Модель психологічного портрету складається з рис особистості, які поділені на два класи: загальні та спеціальні. У кожному класі виділені провідні структури особистості, з яких частково випливали другорядні характеристики. Зроблено висновок, що зовнішні обставини не лише можуть впливати на підсилення чи послаблення рис, але і формувати тенденцію, яка визначає провідну тему зацікавленості та творчості митця. Також зроблено припущення, що хоча середовище може бути як сприятливим, так і гнітючим для творчості, проте здібності та талант до певної сфери є вродженими у видатних митців.

Ключові слова: Діана Арбус, риси особистості творчої людини, вплив соціальних факторів на особистість, тривожність, депресивні стани, інтровертизм, низька самооцінка, перфекціонізм.

Постановка проблеми дослідження. Незвичайність тем, які обирала для фотографування Діана Арбус – вражає. Нестандартні групи населення, такі як: трансвестити, циркові актори, люди з обмеженими можливостями, психічно хворі, безпритульні та інші маргінальні верстви, – були основою її видатних фотографій. Всі ті, для кого, як правило, фотографи не влаштовують фотосесій, і на кого звичайні люди намагаються не дивитись у повсякденному житті - стали центром уваги Діани Арбус. Тому, в автора статті, як у дослідника, виникли наступні запитання: навіщо фотографу з вищого соціального класу займатись професійними фотосесіями маргінальних людей? Якою структурою особистості володіла Діана та як на неї впливали зовнішні фактори? Які індивідуальні особливості та риси

особистості призвели до формування феноменальної творчості? Що стало причиною самогубства у розквіті професійного життя Діани? Моделювання психологічного портрету творчої особистості має фундаментальне значення. Лише таким методом, зібравши характеристики митців з різних сфер, ми зможемо виявити, чи існують певні інваріантні, універсальні риси особистості творчих людей високого рівня обдарованості.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Феномен творчості Діани Арбус досліджувало багато мистецтвознавців, оскільки її роботи розглядаються як нетипові, шокуючі, революційні для сфери документальної фотографії. Одним із таких дослідників був Уейн Кестенбаум, заслужений професор англійської мови у Центрі аспірантури Міського університету Нью-Йорка,

Address for correspondence, e-mail: editpsychas@gmail.com
Copyright: © *Oksana Samoshchuk*

This is an Open Access journal, all articles are distributed under the terms of the Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International (CC BY-NC-SA 4.0) License (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/>), allowing third parties to copy and redistribute the material in any medium or format and to remix, transform, and build upon the material, provided the original work is properly cited and states its license.

який у своїй статті «Діана Арбус та приниження» (Koestenbaum 2007), центральне питання ставить наступним чином: чи принижує Діана своїми фотографіями суб'єктів, яких фотографувала та глядачів, і «чи є її фотографії наклепом проти громадського самовдоволення?» (Koestenbaum 2007, р. 345). Автор стверджує, що самоусвідомлення групи як напівсвіту (богема, гомосексуалісти, наркомани) створює бар'єр проти приниження. Чи принизлива обстановка? Фотографії Арбус – «портрети невдах, чия пишність відкриває двері для ганьби, також демонструють декор або беззмістовні мізо-сцени» (Koestenbaum 2007, р. 346).

Таке ж питання піднімали і її сучасники, колеги по цеху, закидаючи, що своїми фотографіями вона ображає тих, хто на них зображений. Проте, її чоловік Алан Арбус стверджував, що фотографії Діани всього лише показують правду про людину (Bosworth, 1984).

Луї А. Сасс розглядає підхід Діани Арбус як постмодерністський. Автор вважає, що після більш раннього періоду, коли вона робила знімки у формалістичному або спонтанному (моментальному) стилі, Арбус тяжіла до стилю своїх знаменитих портретів. Ці фотографії часто мають гіпер реалістичний фокус на предметі, який часто складається або з девіантних і маргінальних людей (карликів, гігантів, трансвеститів, нудистів, артистів цирку), або з людей, «нормальність яких здається потворною чи сюрреалістичною» (Sass, 2005, р. 3). Сасс зазначає, що поряд з постмодерністською тенденцією перетворювати існування в гру образів, життя і роботи Арбус демонструють настільки ж сильне, хоча і парадоксальне, прагнення з'єднатися з буквальною присутністю світу та реальністю інших «я». Сильне бажання стерти себе, «поринути у предмет і дозволити йому повністю диктувати фотографічне зображення супроводжується постійною потребою проявити свою власну сутність, як в якості унікальної чуттєвості, так і в якості свідка, присутність якого має бути постійною» (Sass, 2005, р. 4).

Зрозуміти художній ефект робіт Діани намагалася і Джудіт Голдмен: «Заворожуюча сила фотографій Арбус – також є і їхньою проблемою» (Goldman, 1974, р. 32). Голдмен стверджує, що ця сила виникає з її вибору та ставлення до предмету. Кожна картинка діє як візуальний бумеранг: каліки і самотні люди лякають

глядача, змушуючи дивитися спочатку на них, а потім знову на себе. Далі автор зазначає, що камера Арбус відображала візуальні зіткнення, які люди вважають за краще не бачити, вид жажів, які зупиняють, але які важко вловити в повсякденному житті. На фотографіях Діани розповідь і візуальні факти перетворюються в дивну і заплутану моральну історію (Goldman, 1974, р. 33). Вивернувши відому умовність навиворіт, «Арбус вловила страхи, табу і фрагментацію життя 20-го століття» (ibid., р. 33). Фотографії Арбус читаються як одне ціле. Їхній намір ніколи не буває ясним. У цьому іронія полвання і безсумнівний талант Діани Арбус. Маскуючись під документальність, бездоганна якість емоційної пустоти пронизує кожен образ і суперечить будь-якій реальності. (ibid., р. 34).

Метью Вайнштейн у своїй концепції розглядає Арбус як останнього великого гуманіста. Також вважає, що фотографії Діани – «свідоме бажання випробувати і відчутти найрізноманітніших людей: тих, хто перебуває в ядрі соціальної нормальності, тих, хто був звернений на найвіддаленішу орбіту, і тих, хто був закручений з орбіти в царство нелюдського» (Weinstein, 2007, р. 342). Діана, як стверджує автор, більше, ніж будь-який інший фотограф, завжди є в очах своїх натурщиків. «Вона впускає їх, щоб і її впустили, і всі ми знаємо, що цей обмін не відбувається без болю» (ibid., р. 342).

Інші дослідники мистецтва та культури також вивчали творчість Діани Арбус: Керол Армстронг «Біологія, доля, фотографія: різниця за Діаною Арбус» (Armstrong, 1993); Лайл Рексер «Ефект Арбус» (Rexer, 2004). На жаль, не було знайдено жодних фахових праць з психології, які були б присвячені творчості Діани Арбус як видатному фотографу, яка зуміла перетворити документальні фотографії на твори мистецтва.

Мета дослідження. Прослідкувати соціальні фактори та інші зовнішні впливи, наприклад, сімейне оточення чи суспільні події, які відігравали визначальну роль для становлення особистості фотографа; дослідити і узагальнити в якості психологічного портрету загальні риси особистості, які проявлялися у різних сферах та спеціальні, які мали важливе значення для творчості. Дослідження викладене у даній статті ґрунтується на біографічних працях про Діану Арбус:

«Діана Арбус: Монографія апертури» видана Дун Арбус, дочкою Діани (Arbus, 1972); Патріції Босворт «Діана Арбус: біографія» (Bosworth, 1984) та Артура Любова «Діана Арбус: Портрет фотографа» (Lubow, 2016); та інших коротких статтях і джерелах.

Методи дослідження. Основний метод, який використовувався в даній роботі – історичний. Для визначення чинників впливу на творчість Діани Арбус було опрацьовано велику кількість історичних джерел: біографії, автобіографічні записи, інтерв'ю та інші. Також застосовувалися методи: порівняння, при зіставленні різних даних і думок, що стосувались рис особистості Діани; узагальнення, при визначенні загальної тенденції прояву психологічних особливостей митця; та синтезу, в процесі створення моделі психологічного портрету фотографа.

Виклад основного матеріалу. Для детальнішого розуміння феномену творчості Діани Арбус автор статті пропонує коротко ознайомитися з її біографією. Біографічні відомості взяті з книги Лорі Колліє та Кевіна С. Хайла «Артисти та художники для молодих дорослих» (Collier & Hile, 1991).

Діана Арбус народилася у 1923 році і була дочкою Давида Немирова, заможного бізнесмена, що займався торгівлею виробів з хутра та володів модним магазином одягу «Russek's» на П'ятій авеню у Нью-Йорку. Діана, яка виросла у привілейованому світі, одного разу сказала, що вона, її брат та сестра були настільки захищені як діти, що навіть не усвідомлювали, що в країні вирує бідність під час Великої Депресії (Bosworth, 1984). Арбус відвідувала приватні школи у Нью-Йорку, в тому числі Прогресивну школу етичної культури, а потім і школу Філдстона у Бронксі. Закінчивши школу у 1941 році, Діана вийшла заміж за Алана Арбуса, клерка з реклами, найнятого її батьком, який навчив свою дружину роботи з камерою, чому він сам навчився у відділі фотографії Служби зв'язку армії США.

За допомогою батька, Діана та її чоловік відкрили студію, що спеціалізувалася на модній фотографії. Однак, у міру того, як Діана сама все більше цікавилася фотографією і вивчала техніку в Олексія Бродовича, вона почала залишати модну фотографію. До 1956 року Діана з чоловіком більше не працювали разом; до 1960-го вони роз'їхалися, але офіційно не розлучалися. Діана

Арбус почала відвідувати семінари, що проводилися Лізет Моделлю у 1957 році, і це стало поворотним моментом в її кар'єрі. Модель спеціалізувалася на фотографіях гротесків і соціальних аутсайдерів. Діана почала концентруватися на таких предметах, проводячи час на відомому шоу диваків на Таймс-сквер у Нью-Йорку, а також в клубі, де збиралися чоловіки, що імітували жінок. Як зазначив біограф Арбус з журналу «Американські культурні лідери», фотограф «виглядала більш зацікавленою в тому, щоб бродити по нічних вулицях, відвідувати цирки і шоу з камерою Rollieflex, фотографуючи «невдах світу» (Collier and Hile, 1991). Її ранні модні роботи, що з'явилися на сторінках «Glamour» і «Harper's Bazaar», були замінені її новими різкими міськими портретами, які знайшли відображення в публікаціях від «Sunday Times Magazine» до «Esquire». Діана розробила гіпер реалістичний стиль, за допомогою якого фотографувала звичайних людей у повсякденних ситуаціях і виявляла унікальність повсякденності. Такі документальні портрети розкривають приховані тексти, такі як відчуження і претензія. Хоч нею захоплювалися і висміювали за її суперечливі теми, Діана набула популярності на національному рівні, широко виставляючись і викладаючи лекції в таких престижних школах, як «Школа дизайну Парсонса», «Школа дизайну Род-Айленда» і «Союз Купера». Вона виграла премію Гуггенхайма у 1963 і 1966 роках і була включена у виставку 1967 року в Музеї сучасного мистецтва в Нью-Йорку. Однак Діана страждала на депресію і, незважаючи на успіх, закінчила життя у 1971 році, прийнявши снодійне і порізавши собі зап'ястя. Її знайшли у ванній в своїй квартирі, а останній запис в щоденнику був: «Остання вечеря». Після її смерті роботи Арбус експонувалися в музеях США, Європи, Японії, Нової Зеландії та Австралії. Збірки її робіт також були видані посмертно. Один з авторів журналу «USA Today Magazine» відзначив її ранню смерть: «На момент смерті Діана Арбус вже мала значний вплив - навіть щось на кшталт легенди - серед серйозних фотографів, хоча лише відносно невелика кількість її найважливіших фотографій були широко відомі в той час». (Collier & Hile, 1991, p. 29).

Отже, можна визначити наступні впливи соціального характеру, які відіграли важливу роль у станов-

ленні Діани Арбус як особистості та специфіки її творчості.

Розкішні умови проживання впливали на віддаленість батьків від дітей: батько - успішний бізнесмен, який постійно працював і формував стосунки з дітьми не на любові, а на системі похвали і заслуг; матір - світська дама, яка жила багатим, проте не своїм життям. Це призвело до відчуття нещастя у матері Діани та повторюваних депресій, відчуженості від дітей та сім'ї.

Діти, в свою чергу, виховувались не батьками, а гувернантками. Через специфічні стосунки з батьками Діана виросла недолюбленою, що призвело до формування залежних стосунків у майбутніх відносинах з чоловіками та до депресивних рис характеру.

Причиною відчуття покинутості було те, що батьки не часто проводили час з дітьми, відпочивали окремо, а дітей на літо здавали в табори-інтернати, а коли ті поверталися в квартиру, то знаходилися під наглядом гувернанток та слуг. Ті, в свою чергу, щоб перестрахуватись у безпеці чужих дітей, рідко пускали їх на вулицю та не давали свободи.

Відірваність від реального життя, соціальна ізоляція та проживання виключно в стерильних розкішних умовах призвело до виникнення величезного інтересу у Діани до іншої «сторони медалі» - до життя маргінальної частини населення. Очевидно, саме ця тенденція лягла в основу інтересу до всього незвичного, до бідних людей, безпритульних, людей покалічених, які страждають і які загалом перебувають на соціальному дні суспільства.

Ні суспільні протести проти війни у В'єтнамі, ні боротьба за права темношкірого населення США, ні феміністичний рух 1970-х років жодного вагомого впливу не мали на Діану. З цього можна зробити висновок, що принаймні така видатна творча особистість як Діана Арбус, виявила доволі індивідуальне ставлення до зовнішньо-політичних чи економічних подій в країні.

Причиною першого депресивного загострення Діани Арбус була нереалізованість здібностей і талантів у фотографії, оскільки на початку професійної кар'єри вона була лише асистентом свого чоловіка, який робив фотосесії на замовлення модних журналів. Дружній депресивний стан виник через розірвання відносин

з чоловіком. Умов, що призвели до третього (і останнього) депресивного зриву було декілька: погіршення фізичного стану через хворобу гепатиту; незадовільні романтичні стосунки з Марвіном Ізраелем; постійні фінансові проблеми; творча криза і втрата інтересу до фотографії; остаточний від'їзд колишнього чоловіка, який підтримував Діану (психологічно, професійно, фінансово) все життя. Саме накладання в часі цих негативних факторів призвело, з точки зору автора статті, до декількох спроб суїциду, остання з яких була успішною.

Надзвичайно сильно на Діану вплинуло знайомство з відомою фотографинею Лізет Моделью, яка стала її вчителем з фотографії. Після навчання вони продовжили спілкування, і між ними сформувалась глибока симпатія та прив'язаність. Автор вважає, що це зовсім не поодинокі явище, коли між учнем та вчителем встановлюються особливі, близькі, теплі стосунки.

Також варто відзначити таку тенденцію, як захоплення Діаною тими митцями, стиль яких був близьким до її власного: гротескні картини Гойї, фотографії Лізет Модель, фільм «Фрікі» 1932 року про життя реальних акторів-калік цирку, який вона переглядала багато разів та ін. Можна було б сказати, що саме цей фільм викликав її цікавість до людей з фізичними вадами (сіамських близнюків, карликів, гігантів та ін.). Але автор впевнена, що це було б помилково, бо інтерес до цих верств населення у Діани вже існував давно.

В одному з інтерв'ю, мотивом пошуку пригод Діана назвала нудьгу та депресію. Хоча, автор припускає, це був не основний мотив. Головний – це прагнення докопатися до суті реальності, рису присутності якої в ній відзначали її друзі.

На основі вище перерахованих зовнішніх впливів близького та далекого соціального середовища, та спираючись на аналіз свідчень близьких друзів і знайомих про Діану, були виведені наступні загальні риси особистості митця:

⇒ *Глибокий інтровертизм, меланхолія та впадання в стан трансу.* Ця риса, очевидно, свідчить про активне внутрішнє життя, яке іноді витісняло зовнішні подразники. Про цю особливість згадували як її вчителі у школі, так і друзі чи знайомі. Проявлялась ця риса протягом всього життя, але

- в депресивних загостреннях – значно більше. Ззовні це виглядало як раптове переривання спілкування, довга пауза під час розмови, яка супроводжувалась заглибленням в себе, а потім Арбус поверталась до розмови «ніби нічого не було» (Lubow, 2016).
- ⇒ *Слабке відчуття себе та набута безпорадність.* Набута безпорадність формується тоді, коли за дитину все вирішується дорослими. Прояв цієї риси зменшиться, і Діана стане більш рішучою, коли почне свій незалежний творчий шлях.
- ⇒ *Підвищена емоційна чутливість.* У Діани явно була присутня емоційна вразливість і нестійкість, але також добре розвинута інтуїція. Як відомо, емоційність має провідне значення в успішному творчому процесі, тому автор відносить дану особливість до такої, яка мала надзвичайно важливий вплив на створення емоційно-насичених робіт.
- ⇒ *Низька самооцінка.* Проявлялась у запереченні свого успіху та таланту навіть тоді, коли Діана отримала широке визнання серед професіоналів. Можливо, зневіра в себе – це побічний ефект риси депресивності.
- ⇒ *Хвороблива сором'язливість, замкнутість, тендітність в жестах, голосі, манерах.* Ці риси згладились з роками професійної діяльності через необхідність часто вступати в психологічний контакт та спілкуватись перед фотосесією з абсолютно незнайомими людьми.
- ⇒ *Самотність як перманентна риса.* Цю особливість автор розглядає і як, імовірно, вроджену, і як набуту за умов соціальної ізоляції в дитинстві та недостатніх проявів уваги і любові від батьків. Несприятливі зовнішні умови могли цю рису підсилити, що з точки зору автора і відбулося.
- ⇒ *Тривожність.* Перш за все, темою тривоги Діани були соціально-табуйовані сфери життя. Про цю тривогу говорила і Лізет Модель, коли сказала: «Якщо хочеш фотографувати зло, то роби це» і потім додала, що вона «виштовхнула назовні її глибинну тривогу, занепокоєння, яке зачаровувало і поглинало її і яке вона вважала злом» (Bosworth, 1984). Як згодом згадувала Лізет, вона була змушена як викладач підтримати учня в його прагненнях досліджувати ті теми, які найбільше лякали і хвилювали Діану.
- ⇒ *Ознаки біполярного розладу або маніакально-депресивного синдрому.* Ейфорія, піднесення, впевненість в собі змінювалися зневірою, втраченою енергією, пригніченням, поганим настроєм та небажанням що-небудь робити. Також автор зазначає, що риса депресивності спостерігалася в інших родичах Арбус: у матері, рідного брата. Тому, частково ці тенденції особистості можуть бути вродженими, але зовнішніми умовами посилені. У листі подрузі Діана описує психічні стани, які схожі на біполярні розлади: «Іноді я наповнююсь енергією та радістю і починаю багато речей..., а потім раптово, через втому, розчарування або щось більш загадкове - енергія зникає, залишаючи мене втомленою, пригніченою, збожеволілою, наляканою тими речами до яких я так прагнула!» (Bosworth, 1984, p.216).
- ⇒ *Інтерес до дивного, до маргінальних, нестандартних місць, до внутрішнього світу і приватного життя людей.* Основну причину до таких зацікавленостей автор вбачає в заборонах протягом дитинства від батьків та гувернантів дивитись наближатись до маргінальної, неприємної сфери життя. І це враження сильного контрасту розкішного світу та апартаментів з життям бідного населення Нью-Йорку під час Великої депресії, очевидно, призвело до перманентного бажання пізнавати маргінальний світ бідного населення, божевільних, трансвеститів та інших відокремлених верств.
- ⇒ *Глибоке почуття особистих амбіцій.* Не дивлячись на такі риси як сором'язливість і м'якість, Діана ще зі шкільних років прогнозувала собі видатне життя, наприклад, таким надписом у шкільному альбомі: «Діана Немиров. Щоб потрясти саме дерево життя і принести нечувані плоди» (Lubow, 2016, p. 34).
- ⇒ *Перфекціонізм.* Діана неодноразово повторювала, що під час роботи ніколи не йшла на компроміси. Фотосесії могли тривати годинами і вона

ніколи не втомлювалась від пошуків дивного чи довгих подорожей заради нестандартних знімків.

⇒ *Наполегливість.* Ця риса в основному стосується творчості, бо в усьому іншому вона такою не була. Вона зацікавилась роботами Лізет Моделі та прагнула дослідити їх, а коли та відмовляла, Діана в своєму прагненні не відступала. Також ця риса проявлялась під час навчання і професійної роботи. Наполегливість в даних випадках була значно сильнішою за сором'язливість.

Окремо автор хотіла б виділити деякі спеціальні риси особистості, які більше стосувались творчості митця:

⇒ *Відчайдушний дослідницький інтерес.* Перш за все, це було прагнення пізнати суть реальності, а якщо це стосувалося людей – то справжнє глибинне ядро індивідуальності, наприклад, істинних негативних емоцій які часто ховаються під усмішкою на фотографії. Важливою є техніка, яку використовувала Діана для досягнення цієї мети – фотосесії в природньому середовищі суб'єктів: якщо трансвестит – то це бордель, якщо танцівниця, то гримерка, якщо безпритульний – то його захарашене тимчасове «житло». Таким чином, фотографії Арбус не лише розкривають людину в емоційному плані, але і дають уявлення про її щоденне життя, як представника певної соціальної групи загалом.

⇒ *Надзвичайна здатність до навчання.* Цей момент відзначила вчитель Діани, Лізетт Модель, сказавши, що у неї ніколи не було такої іншої учениці з таким прагненням і натхненням до навчання. Дехто відзначав, що в Арбус був талант до навчання, проте, автор статті змінила б цю послідовність причин: вроджений талант в образотворчому мистецтві був причиною вражаючого успіху в навчанні.

⇒ *Природнє вміння і бажання зауважувати навколо різноманітні візуальні властивості речей.* Цю властивість відзначив друг Діани, Алекс Еліот, який назвав це «збиранням та колекціонуванням зображень» (Bosworth, 1984, p.58). Мається на увазі, що під час прогулянок Діана звертала увагу на різні візуальні ефекти: відтінок хмар на

небі, відблиск фарби на лавці, шорохуватість поверхні та ін. Це вміння, швидше навіть несвідомі дії, необхідні для будь-якої творчої особистості у сфері образотворчого мистецтва, основу якого складають візуальні образи.

⇒ *Депресивні стани.* Власне риса депресивності, як зазначалося вище, була, схоже, вродженою. Проте, саме загострення депресії викликали різнопланові події. Наприклад, фрустрація та злість через незадоволення потреб, які пов'язані з романтичними стосунками, не проявлялись назовні, а приховувались та виливались в депресію. Неможливість реалізації свого таланту у творчості також призводило до психологічних криз.

⇒ *Пошук дивного.* До цього феномену відносяться два спектра зацікавленості. По-перше, прагнення фотографувати різноманітні нестандартні соціальні групи. А по-друге, Діана, блукаючи Нью-Йорком, шукала серед звичайних перехожих людей для фотосесії, які б її чимось вразили (наприклад, зацікавилась жінкою, яка намагалась бути схожою на Елізабет Тейлор, американську акторку).

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, вище сформульований психологічний портрет Діани Арбус дає можливість глибшого розуміння особливостей впливу особистості творця на процес творчості та кінцевий його продукт. У центрі загальних рис автор виділила б депресивну ознаку, яка очевидно, була частиною біполярного розладу. Ця депресивність впливала на все життя Діани, проте найбільш пагубною була для творчості і супроводжувалася такими ознаками, як: низька самооцінка, тривожність, набута безпорадність. В свою чергу, маніакальна ознака комплексу проявлялась в наполегливості, амбітності та у вмінні надзвичайно сильно захоплюватися процесом роботи чи якимись людьми. Цю властивість як вражаючу відзначала її дочка, Дун Арбус.

Серед спеціальних ознак автор би виділив ту, яка склала основу творчості видатного митця – прагнення до дивного та пізнати сутність реальності. Цю характеристику описувала сама Діана на своїх лекціях: «Я маю на увазі, що якщо ви пристально вдивляєтесь в реальність, якщо ви в певному сенсі по-справжньому

підібрались до неї, вона стає фантастичною. Ви знаєте, це дійсно фантастика, що ми виглядаємо саме так, і іноді це дуже чітко видно на фотографіях» (Arbus, 1972, p. 11).

Подальші дослідження будуть стосуватися двох напрямків: - фундаментального, пошуку універсальних психологічних особливостей видатних особистостей різних сфер мистецтва, та вузько наукового - стосується подальшого дослідження Діани Арбус: аналіз її робіт та творчого процесу.

References:

- Arbus, D. (1972). *Diane Arbus: an Aperture monograph*. New York: Aperture.
- Armstrong, C. (1993). *Biology, Destiny, Photography: Difference According to Diane Arbus*, October, 66, pp. 28-54. DOI: 10.2307/778753. URL: <https://www.jstor.org/stable/778753>
- Bosworth, P. (1984). *Diane Arbus: a Biography*. New York: Knopf.
- Collier, L. and Hile, K. S. (1991). *Authors and Artists for Young Adults : A Biographical Guide to Novelists, Poets, Playwrights Screenwriters, Lyricists, Illustrators, Cartoonists, Animators, & Other Creative Artists*. Detroit, MI: Gale.
- Goldman, J. (1974). *Diane Arbus: The Gap between Intention and Effect*. *Art Journal*, 34(1), pp. 30-35. DOI:10.2307/775864. URL: <https://www.jstor.org/stable/775864?seq=1>
- Koestenbaum, W. (2007). *Diane Arbus and Humiliation*. *Studies in Gender and Sexuality*, 8(4), pp. 345-347. DOI: 10.1080/15240650701518573
- Lubow, A. (2016). *Diane Arbus: Portrait of a Photographer*. New York: Ecco Press.
- Rexer, L. (2004). *The Arbus Effect*. *Art on Paper*, 8(3), pp. 66-69. URL: <https://www.jstor.org/stable/24559378>
- Sass, L. A. (2005). "Hyped on clarity": *Diane Arbus and the postmodern condition*. *Raritan*, 25(1), pp. 1-37.
- Weinstein, M. (2007). *Love and Hate*. *Studies in Gender and Sexuality*, 8(4), pp. 341-343. DOI: 10.1080/15240650701519175.

Oksana Samoshchuk

Scientific Correspondent of the Laboratory of Psychology of Creativity, G.S. Kostyuk Institute of Psychology, National Academy of Educational Sciences of Ukraine, Kyiv (Ukraine)

THE WORLD OF DIANE ARBUS: A MODEL OF THE OUTSTANDING ARTIST'S PSYCHOLOGICAL PORTRAIT

ABSTRACT

The article author analyzes the factors not only related to Diane Arbus' formation as an outstanding personality, but also determining the originality of her works.

To create Diane Arbus' psychological characteristics, her biography, autobiographical notes, interviews and other sources were analyzed. The following methods were used: comparison, to compare various data and thoughts about Diane's personality traits; generalization, to determine the general trend in the artist's psychological characteristics; and synthesis, to create a model of the photographer's psychological portrait.

Diane Arbus' works can be described by the following qualities: singularity, originality and extremely strong emotionality. The question was also raised whether Diane's works offended people depicted on them, and whether her photographs were socially correct.

Among the leading social factors that influenced Diane's personality and work, it is necessary to examine her close social environment, family, traumatic childhood events and the determining influence of Diane's teacher - Lisette Model, who revealed Arbus's creative potential.

The article author also investigated the influence of wider social environment, namely, socially significant events: world wars, protests, high-profile political murders, cultural movements, and so on. However, our study has shown that socio-economic or political events had minimal influence on Diane's personality. Thus, the photographer had such personal trait as resistance to social unrest.

The artist's psychological portrait includes two distinct groups of traits: general, having an impact on Diane's life, and special, directly related to the specifics of the photographer's work. Her general features were, in particular: deep introversion, increased emotional sensitivity and anxiety.

The article concludes that the choice by Diane

Arbus of themes for her works was significantly influenced by traumatic experience of her childhood, as well as empathy, as her permanent personal trait.

Key words: Diane Arbus, a creative individuality's personal traits, social factors influencing personality, anxiety, depressive states, introversion, low self-esteem, perfectionism.

Самошук Оксана Петровна

Научный корреспондент лаборатории психологии творчества Института психологии имени Г.С. Костюка Национальной академии педагогических наук Украины, г. Киев (Украина)

МИР ДИАНЫ АРБУС: МОДЕЛЬ ПСИХОЛОГИЧЕСКОГО ПОРТРЕТА ВЫДАЮЩЕГОСЯ ХУДОЖНИКА

АННОТАЦИЯ

Учитывая недостаточную изученность психологических особенностей творчества выдающихся творческих людей, автором была предпринята попытка анализа факторов, которые имели отношение не только к формированию личности выдающейся Дианы Арбус, но и к определению оригинальности ее работ.

Анализируя исследования, касающиеся избранного художника, можно сделать вывод, что другие авторы в работах Дианы Арбус выделяют такие качества, как: необычность, оригинальность и чрезвычайно сильную эмоциональность. Исследователями поднимался также вопрос, оскорбляют ли работы Дианы людей, которые на них изображены, и есть ее фотографии общественно-корректными.

В исследовании использовался исторический метод, поскольку изучение художника проводилось ретроспективно, метод сравнения, обобщения и синтеза.

Среди ведущих социальных факторов, которые повлияли на личность и творчество Дианы, следует определить влияние близкого социального окружения, семьи, травмирующие события детства и определяющее влияние взаимоотношений Дианы с ее учителем Лизетт Модель, которая раскрыла творческий потенциал Арбус.

Также автором исследовалось влияние удаленного социального окружения в форме общественно-значимых событий: мировые войны, протесты, политические громкие убийства, культурные движения и тому подобное. Однако, результаты изучения этого аспекта показали, что влияние социально-экономических или политических факторов на личность Дианы было минимальным. Это свидетельствует о наличии определенной черты резистентности к общественным волнениям у художника.

Психологічний портрет досліджуваної була складена з двох груп черт: загальні, які мали вплив на різні сторони життя Діани, і спеціальні, які мали пряме відношення до специфіки творчості фотографа. До загальних черт можна віднести, зокрема, такі як: глибокий інтровертизм, підвищена емоційна чутливість і тривожність.

Підводячи висновки дослідження, можна зробити висновок, що на вибір тем творчості Діани Арбус значуще вплив здійснили травмируючі враження дитинства, а також емпатія, яка проявлялася як постійна риса її особистості.

Ключові слова: Діана Арбус, риси особистості творчого людини, вплив соціальних факторів на особистість, тривожність, депресивні стани, інтровертність, низька самооцінка, перфекціонізм.

How to cite (як цитувати):

Samoshchuk, O. (2020). *THE WORLD OF DIANE ARBUS: A MODEL OF THE OUTSTANDING ARTIST'S PSYCHOLOGICAL PORTRAIT*. *PSYCHOLOGICAL JOURNAL*, 6 (11), 69-77. <https://doi.org/10.31108/1.2020.6.11.7> [in Ukrainian]

Дата отримання статті: 25.10.2019

Дата рекомендації до друку: 16.11.2020

Дата оприлюднення: 30.11.2020